

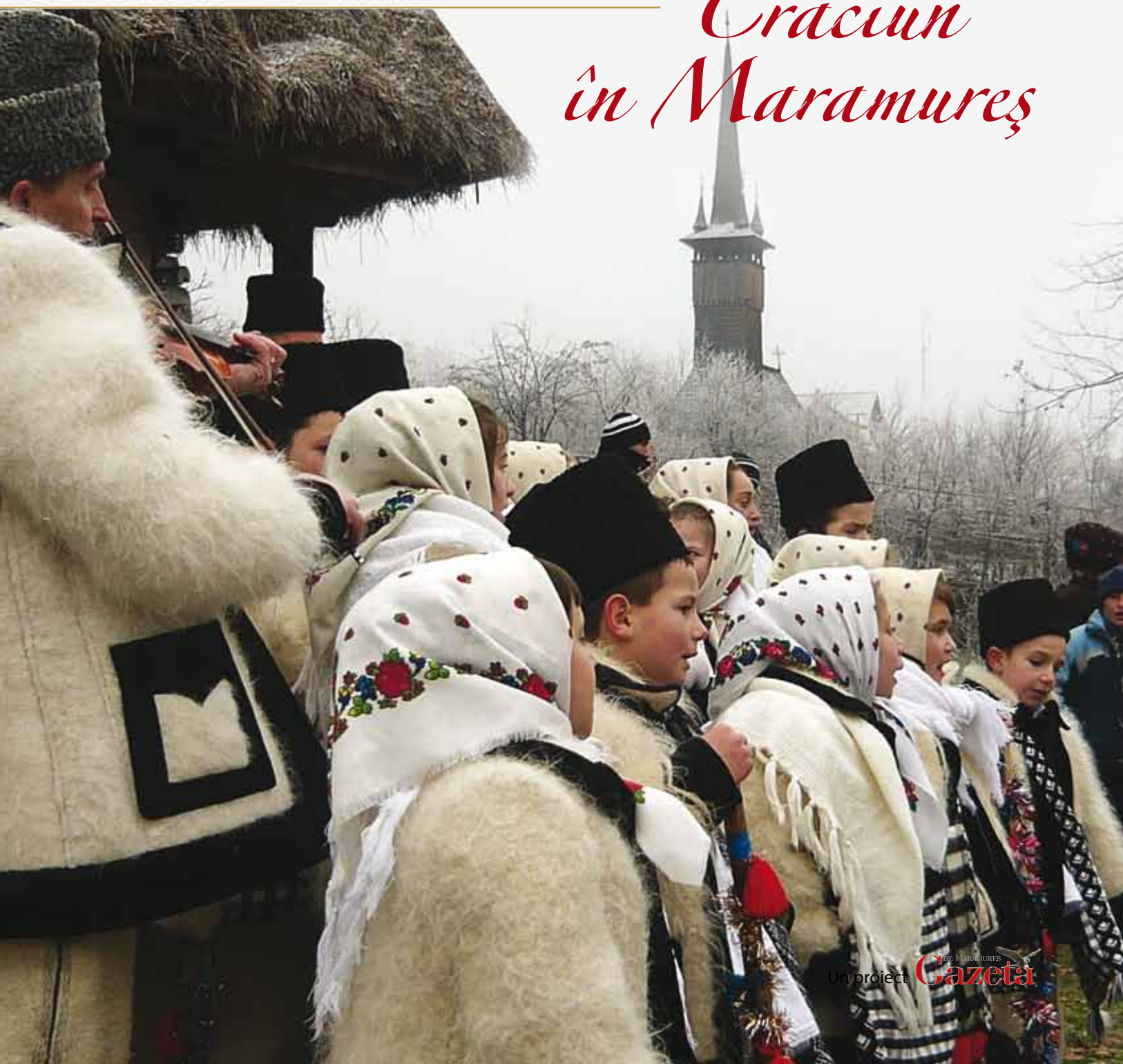
Gazeta

ADMINISTRAȚIEI JUDEȚENE

DECEMBRIE 2015

*Crăciun
în Maramureș*

O săptămână de manifestări sub genericul

„Crăciun în Maramureș”

„Crăciun în Maramureș” este genericul sub care Consiliul Județean Maramureș va derula o serie de evenimente culturale dedicate Sărbătorii Nașterii Domnului.

Luni 14 decembrie 2015

■ Vernisaj „Fotoetnografica” – „Văleni” – autori: Felician Săteanu, Gheorghe Petrilă, Mihai Ian Nedelcu, Tudor Platon
Loc de desfășurare: Muzeul de Etnografie și Artă Populară – ora 13:00

■ Vernisaj expoziție „Așteptând colindătorii...” – reconstituirea interiorului pregătit de sărbătoare a unei case tradiționale maramureșene
Loc de desfășurare: Muzeul de Etnografie și Artă Populară – ora 13.30

Marti 15 decembrie 2015

■ Vernisaj expoziție de fotografie - „Meșteșuguri tradiționale în Țara Maramureșului” - autor Radu Lazar

Loc de desfășurare: Bastionul Măcelarilor – ora 14:00

■ Vernisaj expoziție de pictură: „Iarna în Maramureș” – autor Gabriel Meseșan (acțiune realizată în colaborare cu Prefectura Maramureș)
Loc de desfășurare: holul Palatului Administrativ Baia Mare – ora 16.00

Miercuri 16 decembrie 2015

■ Vernisaj expoziție foto - „Crăciun în Maramureș” – autor: Felician Săteanu. Loc de desfășurare: holul Palatului Administrativ Baia Mare – ora 10.45

■ Simpozion - „Crăciun în Maramureș – simbol și semnificație”

Vor susține prezentări: univ. prof. dr. Delia Suiogan - „Sacrificiu și dar în cadrul Sărbătorilor Crăciunului”, prof.dr. Ilie Gherheș – „Numisul Crăciunului – farmecul Sărbătorilor de Iarnă în Maramureș”, muzeograf Janeta Ciocan – „De la Ignat la Ziua de Ajun”, etnolog Maria Mirela Poduș – „Crăciunul de azi și de altădată”, etnolog Isabella Corina Csiszar – „O altfel de poveste de Crăciun”. Loc de desfășurare: sala mare de ședințe a Consiliului Județean Maramureș – ora 11.00.

■ Moment artistic - „Dansul Moșilor” și colinde - cu Ansamblul de copii „Dănțaușii” de la Palatul Copiilor din Baia Mare (coregraf – prof. Maria Seraz)
Loc de desfășurare – holul Palatului Administrativ Baia Mare – ora 12.30

Joi 17 decembrie 2015

■ Colindători la Consiliul Județean Maramureș, cadouri oferite de Moș Crăciun
Loc de desfășurare: holul Palatului Administrativ Baia Mare – de la ora 9.00

■ „Steaua Crăciunului” – prezentări în cupola Complexului Astronomic Baia Mare. Loc de desfășurare: Complexul

Astronomic Baia Mare, în intervalul orar 9.00 – 15.00, intrare gratuită

Vineri 18 decembrie 2015

■ „Minerale, timbre și colinde” - Prezentarea noilor vitrine cu achiziții minerale 2014-2015 și a două eșantioane ce au făcut obiectul primei emisiuni filatelice din România cu tematică minerală. Loc de desfășurare: Muzeul de Mineralogie Baia Mare – ora 14.00

■ Lansarea oficială a noului web-site al Muzeului de Mineralogie. Loc de desfășurare: Muzeul de Mineralogie Baia Mare – ora 14.30

■ Concert de colinde susținut de Corala „EUROART”, (dirijor Carmen

Augustin). Loc de desfășurare: Muzeul de Mineralogie Baia Mare – ora 15.00

Sâmbătă 19 decembrie 2015

■ „Crăciun în Maramureș” – reconstituirea unei Zile de Ajun din viața satului maramureșean arhaic. Gazde vor fi primăriile: Borșa, Băița de Sub Codru, Bicaș, Botiza, Groșii Țibleșului, Rona de Sus, Valea Chioarului. Se va realiza o ediție a emisiunii „Tezaur Folcloric” care va prezenta și va promova tradițiile și obiceiurile de Crăciun în toate zonele etno-folclorice ale Maramureșului
Loc de desfășurare: Muzeul Satului din Baia Mare, începând cu ora 10.00.

■ Concert de colinde susținut de Ansamblul Folcloric Național Transilvania. Loc de desfășurare: Catedrala Episcopală „Sfânta Treime” Baia Mare – ora 18.00

Duminică 20 decembrie 2015

■ Tezaur Folcloric – „Crăciun în Maramureș”. Loc de desfășurare: Teatrul Municipal Baia Mare – ora 13.00.

Bistra

Botiza

Povești și tradiții de Crăciun în Maramureș

„Banda lui Bujor”, „Îngerul și Dracul”, „tăiatul unei cruci din gheață de pe râu”, scenete, colinde, obiceiuri inedite. Pe scurt, tradițiile care transformă Maramureșul, în preajma sărbătorilor de iarnă, într-un ținut de poveste. Pentru maramureșeni, Crăciunul înseamnă „Nașterea bucuriei”, iar Anul Nou înseamnă un nou ciclu. De viață, de speranță, de credință.

Scriitorul Nicoară Mihali povestește: „În general, Sărbătoarea Crăciunului este una dintre cele mai frumoase sărbători din lumea creștină. Așa cum la budiști este inițierea într-o mănăstire pentru o viață trăită numai pentru spiritualitate, Nașterea lui Iisus a însemnat pentru lumea creștină o deschidere extraordinară înspre curățirea sufletească. De aceea, Nașterea lui Iisus jonglează exact pe sentimentele cele mai umane, pe bunătatea omului. În preajma acestor sărbători se îndeamnă cel mai mult oamenii unii pe alții să se ajute. Deci, Nașterea lui Iisus ar însemna, înaintea de toate, o trimitere înspre umanism, o reîntoarcere a omului către substanța lui bună, către partea binelui din ființa umană. Mai mult, în Maramureș pregătirea pentru Crăciun este sfântă, prin post, rugăciune, spovedanie, fapte bune etc.

Iernile alea de neuitat de altădată i-au apropiat foarte mult pe oamenii care nu aveau curent electric încă. Chiar dacă se întâlneau în anumite șezători și în anumite case, la lumina unei lămpi sau a lumânărilor, acolo începeau de fapt să se pregătească pentru Sărbătoarea Crăciunului, să învețe colinde. Bătrânii satului erau cei care îi învățau pe copii colindele. De la ei preluau tinerii colindele cele mai frumoase, apoi, în ascuns, în locuri destul de tainice, își

pregăteau colindele ca fiecare să aibă ceva inedit atunci când venea perioada de a merge din casă în casă să vestească nașterea lui Iisus”.

Pe lângă „Irozii”, colinde, brondoși și alte obiceiuri cunoscute, în preajma sărbătorilor de iarnă, în multe sate se păstrează încă obiceiuri unice și străvechi. De pildă, în cătunele de munte există o piesă de Anul Nou care se numește Îngerul și Dracul.

În preajma Anului Nou, la Borșa, se juca o scenetă numită... „Banda lui Bujor”: 4 personaje care vorbeau despre haiducie, despre iubirea unui haiduc, despre fata care-l așteaptă, despre mama care varsă mereu lacrimi și despre potera care îl vânează mereu pe haiduc prin codrii Maramureșului.

„Sunt numai două personaje care au un dialog, despre personajul care va câștiga veșnicia și care îl va câștiga pe om de partea lui. De asemenea, este o altă piesă „Anul Nou și Anul Vechi”, deosebit de interesantă, între două personaje care se confruntă verbal despre câștigul Anului Nou și ce va aduce Anul Nou, câtă bunătate, căldură, soare, fericire, și regretul Anului Vechi că a trecut și că intră în lumea umbrelor. Foarte interesant felul în care se percepe în Maramureș cum se îngroapă un ciclu”

- povestește Nicoară Mihali

Mihali spune că este celebră și o piesă despre Constantin Brâncoveanu: „Piesa aceasta s-a dus prin minerit și se joacă numai în două locuri din Maramureș, în Cavnic și în Borșa. Chiar și marele etnolog, Ioan Mușlea, a recunoscut și a realizat că este ceva aproape de mister, și nu își poate explica de ce numai în două așezări miniere se joacă Constantinul, Constantin Brâncoveanu sau Constantinii, cum este numită piesa.

Piesa este de un efect extraordinar de mare, fiind vorba despre acest mare domnitor care își pierde fiii în fața Sultanului și care apără, cu propria lui viață, Creștinismul, și nu renunță la legea strămoșească. Piesa are un efect atât de mare, încât aș putea să o pun pe același podium cu Viflaimul. Piesa Constantinii are și valoare de mărturisire de credință. Că minerii, fiind tot timpul sub umbrela pericolului, se raportează într-un mod aparte la Dumnezeu, iar scenetele acestea pun în practică exact crezul lor și mărturisirea lor de credință în momentele de sărbătoare”.

„Obiceiurile Maramureșului vor rămâne și de acum încolo, pentru că sunt păstrate cu sfințenie, și nu există riscul să le vedem conservate doar în Festivalul de la Sighetu Marmăției”.

Nicoară Mihali

În Borșa Maramureșului și mai puțin înspre Valea Vișeuului se păstrează cel mai teribil obicei legat de Bobotează. În iernile foarte geroase, preoții se duceau pe râu în sus și tăiau o cruce de gheață pe care o puneau în fața Bisericii și în jurul acestei cruci sfințeau apa:

„În Borșa, Crăciunul și Anul Nou aproape pălesc în fața acestei sărbători. Pentru că de Bobotează se așteaptă venirea preotului care sfințește casa. Și orice om, oricât de sărac este, încearcă să pună pe masă tot ce are mai bun. Se pune până și un blid cu grâu ca să aibă roadă bogată, deși niciodată nu se face grâu în Borșa. Este foarte interesant că de Bobotează lumea se mișcă în alai cu preotul

de la o casă la alta, cântând „Chir Alexa”. Preotul intră în case cu acest alai de copii, de oameni mari și de fete. Și în ziua de azi se merge în alai cu preotul, este un obicei care se păstrează. Tocmai acesta este farmecul acestei sărbători, că oamenii merg până la a 10 – 15-a casă și apoi, când își dau seama că lumea se învârte cu ei și că au bătut prea multe pahare de țuică, se întorc acasă, iar locul lor îl iau alții și tot așa. Însă pentru noi, copiii, era o sărbătoare să-l însoțim pe preot. Mergeam și la 20 – 30 de case. Doar unul era bogat pe atunci în Borșa, acel Roman care avea cooperativa. El aștepta „cruceii” cum se spune în limbajul locului, adică pe preot și pe cei din alai, îi aștepta cu două farfurii în care pune portocale decojite. În mai puțin de 3 minute farfuriile

erau goale. Așteptam cu mare nerăbdare ca preotul să termine Iordanul. Dar bucuria cea mai mare pe care nu o voi uita niciodată este dulceața „napilor cu muștar”, adică a cartofilor cu mujdei, care erau puși pe masa celor mai săraci. Erau cartofi fripiți în cuptor, de o dulceață nemaipomenită. Era bucuria cea mai mare a oamenilor mai puțin înstăriți care vedeau că vin la ei copiii și se așază la masa lor și mănâncă la fel cum se așază lumea la masa bogaților”, spune Mihali.

Un alt obicei interesant este fuga fetelor și dorința de a lua o crenguță din „adisăul” cu care preotul sfințește casele. Fetele vroiau o crenguță de busuioc. Preotul avea un copil care răspunde de acest busuioc, să nu fie furat. Însă fetele îl ademenesc pe acest copil cu tot felul de povești, cu mici daruri, unele chiar îl sărută să nu fie atent, iar cine reușea să fure o crenguță din adisăul respectiv se spune că dacă o pune sub pernă își va visa viitorul mire.

Ca parte integrantă a folclorului religios, colindele prezintă o valoare neprețuită prin originea și mai ales prin vechimea lor.

Sărbătorile creștine ale Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei au în viața credincioșilor o semnificație aparte. Ele trezesc rezonanțe afective de înaltă sensibilitate și de puternică intensitate, creând o atmosferă de bucurie și un farmec cu totul specifice în trăirea religioasă. La aceasta contribuie în cea mai mare măsură tradiția veche și scumpă a colindelor, care înfățișează evenimentul de extraordinară importanță al venirii în lume a Fiului lui Dumnezeu întrupat.

Colindele în viața și spiritualitatea credincioșilor români

Ca parte integrantă a folclorului religios, colindele prezintă o valoare neprețuită prin originea și mai ales prin vechimea lor. Ele reprezintă cântecul nostru strămoșesc și una din cele mai vechi forme de manifestare a folclorului religios românesc. Oricare ar fi părerea specialiștilor în această privință, un lucru este sigur, și anume că ele sunt foarte vechi, formându-se odată cu poporul român și cu răspândirea creștinismului

pe meleagurile noastre. Prezența în colindele și plugușoarele noastre a numelui lui „Bădica Traian” ne amintește de timpul formării poporului român și de strămoșii neamului nostru.

După părerea unora, cele mai vechi colinde ar fi acelea care au refrenul „Lerui Doamne” sau „Alilerui Doamne”, care ar fi forma arhaică, pe cât se pare, a cuvântului bisericesc „Aliluia”.

Colindele, „aceste minunate creații populare”, s-au păstrat din generație în generație și au răsunat în fiecare an, fără întrerupere, în casele creștinilor, în noaptea sfântă a Nașterii Domnului, sub luceafărul de argint al păcii, în seara de Anul Nou și la alte sărbători, îndatinându-se, răspândindu-se și fiind nelipsite din manifestările religioase ale credincioșilor noștri.

Sub raportul măiestriei artistice a versului și a melodiei, colindele ocupă un loc de seamă în creația poporului nostru. Ele formează un tot unitar cu doinele, baladele populare și cântecele de vitejie, cu basmele, ghicitorile, proverbele și zicătorile.

Venind din lumea obștilor sătești, colindele păstrează, fără îndoială, unele din cele mai vechi realizări poetice românești. Ele exprimă, sub forma poeziei populare florile alese ale simțămintelor noastre creștinești în fața tainei celei din veac ascunse, precum și binefacerile ce s-au revărsat asupra omenirii prin întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Puține popoare din lume au însoțit minunea venirii Fiului lui Dumnezeu cu o îmbrățișare așa de caldă și de duioasă și au exprimat-o așa de bogat în forme artistice, cum a făcut-o poporul român.

În vremea noastră colindele se situează, prin valoarea lor literară și muzicală, în constelația artistică europeană. Dar colindele românești sunt păstrate, gustate și apreciate pentru valoarea lor teologică. Ele sunt înmiresmate de parfumul cel mai ales al evlaviei noastre creștinești și strămoșești, sunt o transpunere în forma populară cântată a credinței noastre ortodoxe. Ele sunt inspirate din Sfânta Scriptură și din Sfânta Tradiție, din slujbele divine și din iconografie. În ele respiră puternic duhul creștin și se păstrează ceva din frăgezimea creștinismului primar. În versurile lor duioase și pline de credință se descifrează sensurile adânci ale unei trăiri religioase autentice, bazate pe mărturia de nezdruccinat a dreptei credințe.

Ele prezintă ascultătorilor dogma ortodoxă înveșmântată în straiul idilic și naiv al versului popular al colindei. Nici una din învățăturile de bază ale credinței creștine nu este uitată sau nefolosită în colindele noastre românești.

În colinde, simplitatea, ușurința și cursivitatea versului popular exprimă o mare bogăție de idei, într-o formă plină de frumuseți artistice, în care figurile de stil abundă, comparațiile se întrec una pe alta, iar epitelele și mai ales diminutivele nu lipsesc aproape din nici un vers. Este, de altfel, tot ceea ce dă gingășie, frumusețe, farmec și duioșie colindelor.

În ele se răsfrânge învățătura creștină despre păcatul strămoșesc, întruparea și nașterea Mântuitorului, răscumpărarea oamenilor prin moarte și Învierea Sa, supracinstirea Maicii Domnului, cinstirea Sfinților, Sfintele Taine, învățătura despre rai și iad și judecata viitoare.

Obiceiuri de Crăciun

Crăciunul este anunțat încă din seara de 24 decembrie, când toată suflarea satelor merge la biserică, unde se oficiază slujba Nașterii Domnului, după care toți participanții pleacă înspre casele lor unde se pregătesc pentru a primi colindători sau pentru a merge la colindat.

Grupurile se organizează pe categorii de vârste: copii, feciori și fete, adulți și bătrâni.

Repertoriul colindelor este foarte variat. Domină colindele creștine, dar circulă și colinde care vorbesc despre „facerea lumii”, variante ale baladei Miorița, colinda cerbului și colinde cu conținut istoric.

În această perioadă se practică în satele Maramureșului o serie de jocuri cu măști, care, prin conținutul lor, aduc mesaje din trecutul îndepărtat.

Foarte interesant și cu valențe artistice de mare rafinament dramatic este teatrul religios „Viflaimul”. Acesta se organizează în multe sate maramureșene.

Piesă în versuri de factură populară, Viflaimul surprinde drama liturgică a Nașterii Domnului Cristos. Are 24 de personaje, în general mascate. Este jucată exclusiv de feciori-bărbați, chiar și rolul Fecioarei Maria. Se evidențiază prin valențele plastice măștile cu draci, în toată ierarhia lor, de la Sărsăilă la Scaraoschi. „Viflaimul” se joacă în curtea bisericii, dar și pe la curțile și casele oamenilor.

Doamna Moarte este un personaj care însoțește cetele de „draci” în cadrul spectacolelor de teatru popular ce au loc anual în timpul sărbătorilor de iarnă din Maramureș. Este singura mască feminină, dar rolul este interpretat tot de un flăcău. Costumul ei diferă total de celelalte prin faptul că, în general, este îmbrăcată în alb; de regulă se folosește o cămașă de port femeiesc întoarsă pe dos. Capul este acoperit cu o mască în formă de con, care atinge uneori în înălțime 60-80 centimetri. Ca accesoriu de bază, are o coasă sau o seceră de care nu se desparte niciodată. Obiceiuri de Anul Nou

Obiceiurile de sfârșit de an încep cu Crăciunul, mare sărbătoare a creștinilor, care anunță Nașterea Domnului Cristos.

În Cavnic se păstrează un obicei străvechi ce ține trei zile și trei nopți (chiar 4, în anii în care a patra zi de Crăciun cade duminica). Oricine ajunge de Crăciun în orașul de la poalele Gutâiului poate trăi senzații tari. Pentru că brondoșii, mascați cu zeci de clopote, aleargă pe străzi și ulițe. Sentimentul este incredibil în prezența mascaților.

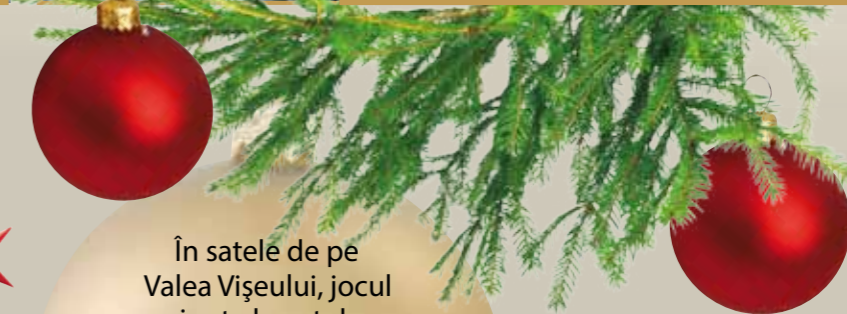
Deși nimeni nu poate spune exact anul apariției acestui obicei, există mai multe teorii privind semnificația. Toate amintesc însă că „brondoșii alungă spiritele rele”. Există superstiția conform căreia cei strânși în brațe de brondoși vor avea noroc tot anul ce vine și vor fi ferțiți de rele.

Cea mai plauzibilă variantă privind rădăcina obiceiului este că mai demult, brondoșii erau un fel de „gărzi de corp” ale cetelor de colindători, care purtau haine scumpe în timp ce mergeau din casă-n casă, cu „Irodul” și „Constantinii”. În ultimii zeci de ani, tradiția s-a pierdut, scenetele fiind jucate doar în biserică, în seara de Crăciun, însă brondoșii s-au păstrat în obiceiurile de iarnă. O teorie mai puțin vehiculată, dar care totuși există, este că brondoșii au apărut după invazia tătarilor, care, fiind în piei de animale, răspândeau groaza în jur. Se spune că modelul a fost preluat de căvnicari, care, după ce și-au făcut măști din piele de oaie și și-au pus pe ei clopote, ar fi ieșit „să sperie spiritele rele și ghinionul”. Oricum, toate poveștile sunt spectaculoase în relatarea căvnicarilor.

În Sârbi, încă din seara de Crăciun, se pune pe masă o pâine pregătită special, numită stolnic, o pâine rotundă, ornamentată cu motive geometrice și florale. Sub stolnic se pune otavă și este lăsat să stea așa până în dimineața de Anul Nou, când este tăiat și împucă fiecare din ea, dar, mai ales, se dă la animale, împreună cu otava. Potrivit credinței, „câți au trecut prin casă în timpul de la Crăciun la Anul Nou, atâtea animale va avea gospodarul în acel an”.

În Budești, copiii umblă cu „Steaua”, dar și cu „Capra”. Obiceiul cu „Capra” este destul de vechi și presupune trei personaje: Capra, Moșul (Ciobanul) și Vestitorul. „Capra” este îmbrăcată în alb, având în mână o imitație a capului caprei, făcută din lemn acoperit cu blană de pe capul unei piei de capră. Jocul Caprei este în ritm de Fecioresc, după cum îi cântă Moșul din fluier. Trebuie spus că Jocul caprei nu este un obicei specific Maramureșului. Acesta a pătruns în folclorul maramureșean în perioada interbelică, dinspre Moldova și Bistrița-Năsăud. În satele de pe Valea Vișeuului, jocul caprei este bazat doar pe acompaniament muzical, în timp ce pe Iza, Mara și Cosău jocul caprei este inclus într-un spectacol la baza căruia stă un text literar dialogat și care cuprinde mai multe personaje.

În satele de pe Valea Vișeuului, jocul caprei este bazat doar pe acompaniament muzical, în timp ce pe Iza, Mara și Cosău jocul caprei este inclus într-un spectacol la baza căruia stă un text literar dialogat și care cuprinde mai multe personaje.

Tot cu ocazia sărbătorii Anului Nou, în Budești, mamele fetelor, ajutate de bărbății lor, barează ulițele satului cu lemne, pentru ca nici o fată din sat „să nu se mărite pe sate”. În Sârbi, pentru a opri fetele „să se mărite pe sate”, mamele fetelor „leagă ulițele satelor cu șir de ițe părăsite”. Cu o zi înainte de Anul Nou, ele caută în pod, prin casă, ițe care nu mai sunt folosite, le strică și firul este făcut ghem. În seara de Anul Nou întind acest fir dintr-un par în altul al gardurilor care împrejmuiesc ulițele satului.

Peșitul este practicat mai mult în satul Sârbi. Un grup de feciori se adună în seara de Anul Nou în centrul satului. Patru dintre ei iau zgărzi cu zurgălăi, ei fiind caii, precum și o sanie scurtă. Ceilalți feciori sunt Peșitorii. Întotdeauna alaiul este însoțit de ceterași, cu care fac deplasarea împreună la casa gospodarului care are fată de măritat. Intrând pe poartă „caili” scutură zurgălăii, iar în curtea gospodarului joacă un „Bărbătesc” după muzică. Din grupul feciorilor este ales unul care să pețească, după care gazda le mulțumește oaspeților. Cheamă feciorii în casă, îi ospătează cu băutură și mâncare, iar feciorii joacă și cântă, punând fata să stea alături de cel care a „peșit-o”. După ce feciorii mulțumesc pentru ospitalitate, se duc la alte case, unde sunt fete de măritat. Se zice că fata

care a fost „peșită” în seara de Anul Nou se va mărita în Cășlegile aceluia an. În sat se formează o singură ceată de „peșitori” care vizitează 8-10 fete, alegându-le pe cele mai tinere și mai frumoase.

Furatul porților este un obicei întâlnit în multe sate maramureșene. După miezul nopții, feciorii iau și ascund porțile sau porțile de la casele unde sunt fete de măritat. Uneori duc porțile în marginea satului și fac cu ele un staul de oi, mai prinzând câte un câine și legându-l de staul. Porțile erau furate în special de la acei gospodari care dormeau și nu le păzeau în noaptea de Anul Nou. A doua zi gospodarul își căuta poarta, iar, dacă nu o găsea, o răscumpăra de la feciori, dându-le de băut și de mâncat. Furatul porților are aceeași semnificație ca și peșitul, fata a cărei poartă este furată urmând să se mărite în acel an.

Un alt obicei specific Anului Nou este strigatul din coastă sau strigatul peste sat. Două grupuri de feciori se urcă pe două dealuri, de o parte și de alta a satului. Urmează un dialog între grupuri, prin care se satirizează fetele bătrâne și cele leneșe. Fetele ies din case și așteaptă să-și audă numele, precum și satira feciorilor.

Există unele obiceiuri, cum sunt moșii și babele, care sunt practicate atât de băieții, cât și de fete. Băieții fac pentru fete moși, care în Budești se numesc pețitori, iar în Sârbi, vindici sau metehauă, iar fetele fac pentru feciori babe.

Întotdeauna metehăul este însoțit de o scrisoare în care, fie în versuri, fie în proză, își dezvăluie identitatea și scopul pentru care a venit. Pentru a fi văzut de cât mai multă lume, metehăul (moș sau babă) este pus într-un copac cât mai înalt, unde este legat cu sârmă, copacul fiind curățat de crengi, acestea fiind tăiate cu fierăstrăul, pentru ca să nu se poată ajunge la metehău cu scopul de a fi dat jos. Dacă reușeau să-l dea jos, membrii casei vizate duceau metehăul în casă, îl puneau după masă, pe care se aflau mâncăruri și băuturi, ca un adevărat pețitor, toți cei din casă veselindu-se. Acești vindici, metehăi sau pețitori sunt puși numai la fetele și feciorii mai în vârstă, crezându-se că, în acel an, doar doar se vor căsători. La aceste mascoide sunt evidențiate organele genitale și rolul lor principal este acela de a da sfaturi celor ostracizați pentru a intra în comunitate.

Ca un corolar al tuturor acestor obiceiuri, la Sighetu Marmăției, începând din anul 1979, în prima duminică după Crăciun, se organizează un festival al obiceiurilor de iarnă, transformând orașul într-o scenă în aer liber, cu mii de participanți în costume tradiționale, mascați care aduc specificul satelor din care provin.

Obiceiuri de Bobotează

Boboteaza este sărbătoarea creștină care marchează botezul lui Iisus Cristos în apele Iordanului. În Maramureș, cu acest prilej, au loc ritualuri magice de ursit.

În ajunul Bobotezei, pe masa gospodarului se află numai mâncare de post, anume pregătită pentru această zi: hribe fierte, mere fierte, varzar etc. Ajunul se numește și zi de sec, unii dintre gospodari obișnuind să ajune până spre seară. În ajun se fac pregătirile pentru a doua zi. Se fac mâncăruri de dulce, se aranjează paturile, se întind țesăturile pentru a fi stropite cu apă sfințită când vine preotul cu crucea. Preotul umblă cu crucea și stropște cu agheasmă vasele.

În ziua de Anul Nou se umblă cu uratul. Cu uratul umblă numai băieții. Se zice că fetele nu aduc noroc.

Darurile pregătite pentru cei care au urat sunt identice cu cele de la Crăciun: colăcei, mere, nuci, alune, bomboane, uneori și bani. La Anul Nou (dar și la Bobotează și Sântion) copiii și tinerii umblă prin sate cu Jocul ursului și Jocul caprei, jocuri cu măști vechi și adânci semnificații mitice.

De Anul Nou, cei cu numele Vasile își serbează ziua onomastică cu mare cinste.

Uneori, în Budești, prietenii îi pun un semn, care constă în 2-3 batiste și câteva bancnote prinse la mâna stângă. În acest caz se spune că acel Vasile „a fost legat”. Cel legat trebuie să dea mâncare și băutură celor care l-au legat.

În ajunul Anului Nou, în Ieud, fetele practică mai mult pentru amuzament diferite «vrăji» care le dezvăluie viitorul. Seara fetele fac mici boți din aluat pe care-i oferă unei pisici. Al cui boț e mâncat de pisică, acea fată se va mărita mai devreme, altele după, sau mai târziu și așa mai departe. Pisioul e ținut izolat în ziua respectivă și nu i se dă de

mâncare, ca seara, de foame, să mănânce boții pregătiți de fată. Dar fetele mai în vârstă, mai șirete, ca să le păcălească pe cele mai tinere, mai naive, fac boți în care pun carne crudă sau fiartă ca să-i mănânce pisioul. Cele mai tinere fac boți din aluat, pe care pisioul nu-i mănâncă. Celelalte fete râd de ele că nu se vor mărita curând.

Înainte preotului umblă copiii cu tiralexă. În urările rostite, copiii îi doresc gazdei să aibă multă bogăție. La fel ca la Anul Nou, fetele fac de Bobotează struț de verdeață, îl pun sub pragul casei înainte de trecerea preotului. După plecarea preotului, struțul se scoate și se pune după oglindă. Câți au trecut în urma preotului peste struț, atâția pețitori va avea fata.

Oamenii afumă întreaga gospodărie și se tămâiază inclusiv grajdurile, pentru ca Dumnezeu să dea roade în bucate. În seara de ajun a Bobotezei, doi copii ai casei sau bărbatul casei luau un colac în mână și cu o lumânare aprinsă înconjurau case de trei ori și strigau: „Kir Alexa, Doamne, grâu de primăvară și-n pod și-n cămară!”.

În Budești, un alt obicei este spălarea la râu în dimineața de Bobotează. În timp ce fata se spală pe față cu apa din râu, rostește de trei ori un descântec, pentru ca să fie iubită de feciori. De Bobotează, feciorii furau porțile de la casele fetelor. La miezul nopții, feciorii și bărbaii se scaldau în râu în pielea goală ca să nu aibă boli și bube tot anul.

În noaptea dintre Bobotează și Sântion (7 ianuarie), în Sârbi, se sărbătorește Crăciunul cel bătrân. În noaptea respectivă, se colindă ca de Crăciun. Începând cu ziua de Bobotează nu se spală haine vreme de nouă zile. Această sărbătoare încheie ciclul sărbătorilor de douăsprezece zile care marchează trecerea dintre ani.

Sărbătorile de iarnă pe rit vechi

Primul obicei este „Viflaimul”, reprezentând o demonstrație a evenimentelor biblice și anume nașterea Mântuitorului Isus Hristos. Seara se face la biserică Litie, la care participă tot satul. La miezul nopții se iese de la Litie. Atunci se grupează tinerii separat de vârstnici și merg în grupuri numeroase să colinde pe la fiecare participant. Colindă toată noaptea, merg pe la fiecare acasă. Colindele sunt acompaniate de vioară (ceteră), tobă (dobă), chitară (zungură). În această formație colindă în noaptea de Crăciun precum și pe parcursul următoarelor două nopți.

Viflaimul se pregătește încă din postul Crăciunului prin tinerii satului sub îndrumarea preotului. Aceștia se grupează în două-trei viflaimuri. Un viflaim numără 12 băieți, care, păstrând obiceiul din bătrâni, fac repetiție la fiecare dintre ei, pe rând. Ținuta lor este de teatru. Costumele necesită resurse de timp și răbdare pentru realizarea lor. Ei colindă satul de-a lungul lui, pe timpul Crăciunului, poposind pe la casele unde sunt poftiți.

Acest „Viflaim” da reprezentații și de „Datini și obiceiuri” după stil vechi desfășurat la Sighetu Marmăției.

O altă tradiție în Rona de Sus este împodobirea bradului din Biserică. În ziua Ajunului, fete și băieți vin să împodobească bradul colindând. Pentru seara de Crăciun, la cină se pregătesc 12 feluri de mâncare și toate de post: ciuperci fierte și preparate cu ulei și usturoi, hribe cu sos alb (picant), fasole boabe, fasole păstăi, mazăre, grâu fiert cu zahăr, varză călită, prune uscate și fierte etc.

Toate bucatele sunt așezate pe masă. Masa este pregătită pe două variante. Cei care nu locuiesc în centrul satului și bătrânii pregătesc masa astfel: sub masă așază un legănel rudimentar sau iesle în care se așază fânul, paie sau otavă. Cele patru picioare de la masă sunt legate cu lanț care este prins la capăt cu un lacăt. Punerea lacătului reprezintă punerea pazei și îngrijirii pruncului Isus de planurile rele ale lui Irod. Tot acum în casă este adus și un snop, de regulă de ovăz și este așezat în loc de cinste într-

un colț din casă. Acest colț este ales încă din vremea secerișului. A doua variantă este mai practică: sub fața de masă se așază fân, otavă, paie și apoi pe masă sunt așezate nouă feluri de mâncare. La așezarea mesei se pregătește un tacâm complet în plus și se lasă un scaun liber, ceea ce simbolizează unul dintre rosturile de a ajuta aproapele. La servirea mesei, se aprinde o lumânare, după care se sting luminile. Masa se încheie cu rugăciuni, rostindu-se troparul praznicului.

Obiceiul este ca de Crăciun să se mascheze tinerii. Aceștia fac spectacol, atrăgând atenția sâtenilor asupra fetelor puturoase, băieților leneși, gospodarilor nechibzuți, fără să nominalizeze. Rostesc glume, anunțuri de căsătorii între tineri, dar toate nefondate. Acești mascați se adună și fac adevărate nunți. Prin acestea îndeamnă feciorii și fetele la căsătorie.

În zorii zilei de Anul Nou, credincioșii în vârstă desfac snopul de ovăz din care formează mai mulți colăcei. Ies în grădină și așază acești colăcei cu spice de ovăz pe crengile de meri, pruni etc. dorind ca roada pomilor să fie bogată ca spicul de ovăz. Se întorc la casele lor și se spală până la brâu cu apa din lighean în care au aruncat banii (monede), dorind ca anul în care au intrat să fie bogăți.

Ajunul Bobotezei este post aspru, se servește mâncare doar seara, două sau trei feluri de mâncare de post.

A doua zi, praznicul Botezului Domnului, oamenii participă la sfințirea apei, de regulă pe un pârau din apropierea bisericii.

După ce au așteptat preotul cu lumânarea să sfințească casa, după plecarea acestuia, cel mai în vârstă, cu lumânarea aprinsă mai ocolește grajdul și chiar anexele gospodărești, intră în casă, desface fața de masă unde a rămas fânul de la Crăciun și în formă de cruce stinge lumânarea. Acum se desface lacătul și lanțul, se iau de pe picioarele mesei unde a fost legat. Atât fânul de pe masă, cât și cel de sub masă va fi strâns cu multă grijă și dus în ieslele animalelor spre a fi consumat.

Un viflaim numără 12 băieți, care, păstrând obiceiul din bătrâni, fac repetiție la fiecare dintre ei, pe rând. Ținuta lor este de teatru. Costumele necesită resurse de timp și răbdare pentru realizarea lor.

Sărbători fericite!

*Există zile în care sărbătoarea capătă aripi
de înger și lumină sfântă, parfum de brad și
aromă de cozonaci.*

*Există sărbători pe care le trăim întotdeauna
cu emoția copilăriei și cu bucuria credinței.*

*E Crăciunul! Bucurați-vă cu cei dragi,
primind colindătorii și dăruindu-le un strop
din prea-plinul sufletului!*

*Să vă fie sărbătorile luminoase
și îmbelșugate!*

Zamfir Ciceu

Președintele Consiliului Județean Maramureș

